

BIOENERGIAMATKA

MUCHENIIN JA SALZBURGIIN 27.9.-1.10.2017

Matkaraportti

Nouseva Rannikkoseutu ry

maaseuturahasto

Nouseva Rannikkoseutu ry:n hallinnoima Älykäs- ja energiatehokas -hanke järjesti bioenergia opintomatkan Muncheniin ja Salzburgiin 27.9.-1.10.2017.

Matkalle osallistuivat:

Soila Nyman	Nouseva Rannikkoseutu ry
Erja Simuna	Nouseva Rannikkoseutu ry
Helena Illikainen	Tyrnävän kunta
Ilkka Kovalainen	Tyrnävän kunta
Esko Viitala	ProAgria
Asko Karhunen	Alpuan kylä, Raahe
Merja Junnila	Alpuan kylä, Raahe
Erkki Penttilä	NautaRyytilä Oy, Siikajoki
Aino Penttilä	NautaRyytilä Oy, Siikajoki
Ari Pirkola	Yppärin kylä, Pyhäjoki
Auli Pirkola	Yppärin kylä, Pyhäjoki
Jyrki Pentinpuro	BioPower Oy, Lumijoki
Virpi Pietikäinen	BioPower Oy, Lumijoki

Opintomatkan tavoitteet:

- 1.) Selvitetään, miten alueella on onnistuttu hyödyntämään bioenergiaa kokonaisvaltaisesti kylän/kunnan kehittämisessä, miten se näkyy ulospäin ja miten väestö on saatu sitoutettua toimintaan mukaan.
- 2.) Miten bioenergia on huomioitu matkailun kehittämisessä, haetaan uusia ajatuksia ja toimintamalleja.

Tekstit ja valokuvat: Erja Simuna ja Soila Nyman

Torstai 28.9.

Matkan ensimmäinen tutustumiskohde oli Etelä-Saksassa, Baijerissa sijaitseva Wildpoldsriedin kylä, joka on kerännyt laajempaakin huomiota uusiutuvien energiamuotojen hyödyntämisestä. Wildpoldsried on noin 2 600 asukkaan ja 2 134 hehtaarin kokoinen kylä, joka sijaitsee 700-800 metriä merenpinnan yläpuolella, vertailun vuoksi esimerkiksi Tyrnävän keskustan korkeus on 18-20 metriä.

Opintomatkan osalta meitä kiinnosti erityisesti se, miten Wildpoldsried on onnistunut pienentämään kylän hiilijalanjälkeä ja tuottamaa energiaa enemmän kuin mitä itse käyttää.

Kyläläisten kiinnostus uusiutuvan energiaan alkoi jo pari vuosikymmentä sitten. Wildpoldsriedissa asukkaat sitoutettiin mukaan toimintaan: heiltä kysyttiin kehittämisideoita ja he saivat itse olla mukana käymässä läpi vastauksia. Tuloksena oli pitkä lista toiveita. Tämän jälkeen koottu työryhmä alkoi suunnitella, miten toiveita toteutettaisiin. Niinpä jotkut rohkenivat ehdottaa panostamista uusiutuvaan energiaan, ja sillä tiellä kylä on.

Nyt kylässä käytetään energian lähteenä niin tuulta, aurinkoa, vettä, puuhaketta kuin biokaasua. Vuodesta 2000 lähtien kylässä on käytetty energian käyttöön liittyviin investointeihin jopa 50 miljoonaa euroa. Wildpoldsried on osannut hyödyntää monipuolisesti ulkopuolista rahoitusta mm EU-rahaa. Kylä myy myös tuottamansa ylijäämä lämpöenergian valtakunnan verkkoon, rahoittaen siten lisäinvestointeja ja kylän palveluita. Energiatuotannon hallinnointia varten kylälle on perustettu oma yritys. Sen sijaan sähköä jokainen tuottaja myy itse.

Uusiutuvaan energiaan panostaminen on luonut alueelle innovaatioita mm invertteriteknologiaan ja sitä kautta on syntynyt uusia yrityksiä ja työpaikkoja. Wildpoldsriedista on tullut houkutteleva asuinpaikka, jonne olisi tulossa uusia asukkaita enemmän kuin on vapaana-olevia asuntoja ja tontteja.

Kylän kaikki julkiset rakennukset, reilut 120 asuntoa ja noin puolenkymmentä yritystä hyödyntävät pelkästään uusiutuvaa energiaa. Kattavuuden huomasi konkreettisesti muun muassa siitä, miten lähes kaikkien talojen katoilta löytyy aurinkopaneeleja, usein ne peittivät valtaosan katon pinta-alasta. Ainoastaan kirkon katto on tässä mielessä "suojeltu". Kylässä on tehty paljon tutkimustyötä, mikä on entisestään tehostanut energiamuotojen hyödyntämistä. Eri energiamuotojen käyttöä voi seurata livenä <http://iren2.ifht.rwth-aachen.de/>

Kylän pormestarin Arno Zengerlen mukaan jatkokehittäminen on haastavaa, koska toimintaa on jo niin paljon. Näin ollen strategiselle työlle ei tahdo jäädä aikaa. Pormestarin mukaan kylällä valitsee kuitenkin kehittämismyönteinen ilmapiiri, kylän asukkaat ja puolueet yli puoluerajojen ovat sitoutuneet siihen.

Lounaan jälkeen vierailimme paikallisella biokaasutilalla sekä alueella, jossa puhdistetaan alueen jätevesiä.

Vedenpuhdistusalueen lähistöllä oli runsaasti erilaisia vapaa-ajantoimintoja (uima-allas, jalkapallokenttä jne), mikä osoittaa, että jätehuollon kaltaisia toimintoja ei aina tarvitse piilottaa kauimpaan nurkkaan. Hyvällä aluesuunnittelulla voidaan saada aikaiseksi toimivia ratkaisuja

Suomalaisittain huojentavaa oli myös huomata, että huolellisesti toimintaansa toteuttavassa kylässä voi olla samoja ongelmakohtia kuin meillä: Wildpoldsriedissä vanha jäteveden käsittelyallas oli jäänyt oman onnensa nojaan: se oli otettu pois käytöstä, mutta toistaiseksi sille ei oltu tehty mitään.

Perjantai 29.9.

Aamulla lähdimme Muchenistä kohti Itävaltaa. Ensimmäiseksi pysähdyimme Salzburgissa, jossa meille oli järjestetty opastettu kaupunkikierros. Lounaan jälkeen ajoimme Seehamin kylään. Seeham on n. 1750 asukkaan maaseutumainen kylä Salzburgin kupeessa. Vuodesta 1996 lähtien Trumer-Seelandin aluetta on kehitetty luonnonmukaisen heinän alueeksi, jossa on säilytetty myös heinän perinteiset viljelykäytännöt. Luonnonmukaisesti kasvatettua heinää laiduntavien lehmien maidosta valmistetaan alueella Hay- ja Emmental juustoja ilman kemiallisia lisäaineita tai säilöntäaineita.

Seehamin kylällä tutustuimme osuuskuntapohjaiseen hakelämmityslaitokseen. Laitoksen rakentamisella torpattiin maakaasun tulo kylälle. Osuuskunnassa on mukana 25 maatilaa, joilla on käytettävissä laitoksen lämmittämiseen noin 20 hehtaaria peltoa ja 10 hehtaaria metsää. Maatilat toimittavat 15 km säteeltä traktoreilla biomassat lämmityslaitokseen. Maanviljelijöille maksetaan laitokseen tuodusta materiaalista.

Lämmön jakeluun rakennettiin kaukolämpöverkko. Rakentaminen maksoi 1,8 milj. euroa, johon julkista tukea saatiin 40%. Investointi toteutettiin pankkilainalla. Hakelämmityslaitos työllistää ½ henkilöä. Laitoksella lämmitetään 104 rakennusta, kaikki kylän julkiset rakennukset ja 40 kotitaloutta. Talot jotka eivät ole mukana kaukolämpöverkossa, lämmittävät talonsa öljyllä. Osuuskunta omistaa laitoksen ja myy lämmön eteenpäin. Polttoprosessin jälkeen tuhka viedä pelloille lannoitteeksi ja osa menee jätteeksi. Investointi maksaa itsensä takaisin 20-25 vuodessa.

Tutustuimme myös paikalliseen Leaderin Vereini LAG Salzburger Seelandin toimintaan. Salzburger Seelandin alue, johon kuuluu 11 kuntaa ja noin 47 000 asukasta, vastaa asukasmäärältään Norsun toiminta-alueen. Salzburger Seelandissa on töissä 1 1/2 henkilöä. Hankerahoitusta myönnetään strategian mukaisesti mm uusiutuvaa energiaa edistäviin ja ilmaston muutosta torjuviin hankkeisiin. Paikallisen strategian toteuttamiseen heillä oli käytettävissä 2,1 milj. euroa. Leader-rahoitusta ei myönnetty yrityksille vaan

yleishyödyllisille yhteisöille ja kunnille. Hankerahoituksella oli mm hankittu bussipysäkeille aurinkopaneeleja, kehitetty reitistöjä ja ilmastokoulua.

Vierailun päätteeksi kävimme paikallisessa eko-kaupassa, maistelemassa paikallisia juustoja ja ilmakeivattua lihaa.

Lauantai 30.9.

Aamupalan jälkeen nousimme bussiin ja ajelimme yöpaikkana toimineesta Werfen-kylästä viereiseen Werfenwengiin. 900 metrin korkeudessa sijaitseva 1100 asukkaan kylä pyrkii vähentämään tavallisten autojen käyttöä kylässään. Kylän sijainti on hyvä: 45 km Salzburgista etelään ja 12 kilometriä Bischofshofenista, jossa kulkee päärata sekä moottoritie Saksasta Italiaan.

Maatalous ja turismi ovat käytännössä kylän ainoat elinkeinot, muut palvelut putkimiehistä alkaen on tilattava muista kylistä. Kylä on mukana monikansallisessa 'Alpine pearls' -yhteistyössä, jossa tavoitellaan "soft mobility" -periaatteita, joiden mukaan vieraat voivat saapua kylään ja liikkua lähialueilla mahdollisimman vaivattomasti ja ympäristöystävällisesti.

Werfenwengissa vierailee vuosittain 66 000 turistia, jotka viipyvät kylässä yhteensä 275 000 yötä. Turismi jakautuu tasaisesti kesälle ja talvelle, tämä oli huomioitu alueen palvelu- ja aktiviteettitarjonnassa. Kylän tavoitteena on, että vierailun aikana turistit jättävät omat autonsa parkkiin ja hyödyntävät kylän sähköisiä kulkuvälineitä (autoja, pyöriä jne). Käyttö on lähes ilmaista: Samo-hankkeessa mukana olevat majoitusliikkeet perivät turisteilta majoituksen yhteydessä 1,50 € (per yö, lapset 0,70 €) lisämaksun.

Tällä hetkellä hankkeessa on mukana 68 % kylän majoituspaikoista. Näissä asuvat turistit voivat varata internetistä kulkuvälineen valitsemalleen ajalle. Tämä vaatii hieman etukäteissuunnittelua, mutta käytännössä suuria ongelmia ei ole ilmennyt. Kylässä on jokaiselle autolle oma latauspiste sekä yksi yleinen latauspiste. Sähköautoilla voi liikkua myös laajemmin alueella: esimerkiksi Salzburgissa on useita latauspisteitä ja moottoritien varrella latauspaikkoja on 60 km välein. Samoa-paikoissa asuville on tarjolla myös ilmaista joukkoliikennettä lähialueen nähtävyyksiin.

Paikallisista vain osa on voitu ottaa toimintaan mukaan, koska muutoin kustannukset nousisivat liian korkeiksi.

Esittelyn jälkeen pääsimme tutustumaan kylän lämmityslaitokseen. Samassa yhteydessä sijaitsee kylän kierrätyskeskus. Myös täällä oli onnistuttu maisemoimaan ei-niin-esteettiseltä vaikuttavat toiminnot. Tämäkin kohde vahvisti käsitystä, että esteettisyys kuuluu eri tavalla keskieurooppalaiseen ajattelumaailmaan kuin esimerkiksi meillä Suomessa.

Lauantai huipentui vuorelle kiipeämiseen. Kolmen päivän aivojumpan päälle oli hyvä vetristää myös kroppaa.

Vierailusta jäi päällimmäisenä mieleen kokonaisvaltaisen ajattelun merkitys kehittämistyön onnistumiselle. Projektien onnistumista auttaa myös se, että ideat ovat asukkailta itseltään lähtöisin. Tällöin toimien vastustaminen on hankalampaa. Vierailukohteissa osattiin hyödyntää monipuolisesti ulkopuolista rahoitusta ja tehtyjen investointien osalta mietittiin myös ansaintalogiikkaa. Energiaan käytettävä raha jää kiertämään omaa kylään, eikä mene esimerkiksi öljymaksuina ulkomaille. Varmasti usea jäi pohtimaan, että miksei saman tyyppinen ajattelu voisi toimia meilläkin täällä Suomessa. Mieleenpainuvaa oli myös kylien vauraus: talot olivat suuria ja tilat hyvin hoidetun näköisiä. Maaseutu oli elinvoimainen.

Matkan ohjelma:

Keskiviikko 27.9.2017

Saapuminen iltalennolla klo 17.50 Münchenin lentokentälle, josta kuljetus hotelli Stay2Munichiin. Ilta vapaata ohjelmaa.

Torstai 28.9.2017

Aamupalan jälkeen lähtö hotellilta klo 08.30 kokopäiväretkelle Wildpodsriedin kylään. Kylä on tunnettu ympäristöystävällisyydestä. Tutustumme mm. siihen, miten kylä on satsannut uusiutuvaan energiaan, energian säästöön, ympäristöystävälliseen rakentamiseen ja vesivarojen suojeluun. Kylään matkaa n.155 km.

Saavumme klo 11 Wildpodsriedin kaupungintalolle. Kunnanjohtaja Arno Zenglerle kertoo energia-kylästä ja paikallisista Leader-projekteista. klo 13 lounas. Iltapäivällä tutustutaan kohteisiin. Lähtö takaisin Muncheniin n. klo 16. Osallistuminen Oktoberfestivaaleille.

Perjantai 29.9.2017

Lähtö hotellilta aamupalan jälkeen klo 9.00, saapuminen n. klo 10.30 Salzburgiin.

Opastettu kaupunkikierros klo 11-12.00. Lounastamme n. klo 14.00 Restaurant Stieglkellerissä.

Lounaan jälkeen n. klo 15.00 Lähdemme Seehamin ja tutustumme siellä ilmasto-opetusta antavaan biomaatilaan ja biokauppaan.

Illan päätteeksi majoitumme hotelliin Werfen-Imlaun kylässä, jonne on matkaa Seehamista noin 60 km.

Lauantai 30.9.2017

Aamupalan jälkeen klo 09:00 Werfen-kylän esittely paikallisen oppaan johdolla (kierros kestää noin 2,5 h). Kierros sisältää mm vierailun Solarparkissa, Solar Mobility, katujen valaistus (aurinkoenergialla) sekä vierailun kylän biokaasulaitoksella.

Werfen-Imlaun on 900 asukkaan autoton kylä Itävallassa. Kylää on kehitetty autottomaksi lomakohteeksi vuodesta 1994 lähtien. Werfen-Imlaun panostaa myös uusiutuvan energian käyttöön.

Siirrymme lounaspaikalle bussilla ja köysiradalla. Lounasaika n. klo 13:00, Ravintola Dr. Oedlhaus Lounaan jälkeen retki Eisriesenweltiin (kalkkikivi-jääluola). Paluu hotelliin noin klo 16:00 – 16:30. Yhteinen illallinen klo 19.00 Ravintola Auszeitessa.

Sunnuntai 9.4.2017

Lentokenttäkuljetus hotellista Salzburgin lentokentälle. Lähtö hotellilta klo 7.45. Matkaa Werfenwengistä Salzburgin lentokentälle on noin 50 km. Matka jatkuu Berliinin ja Helsingin kautta Ouluun.

Matkan järjestäjät

Nouseva Rannikkoseutu ry ja Oulun Matkatoimisto